

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 Психологія

Житомир-2023
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка

УДК 159.9.072
М12

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 28 квітня 2023 р.)*

Рецензенти:

Віталій КЛИМЧУК – доктор психологічних наук, доцент, координатор із розвитку послуг із психічного здоров'я у громадах «Mental Health for Ukraine Project» (GFA Consulting Group GmbH)

Марія ШЕПЕЛЬОВА – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Віктор КИРИЧЕНКО – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

М12

Мазяр О. В. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 41 с.

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт за спеціальністю 053 Психологія спрямовані забезпечити здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти матеріалами, які містять покрокову інструкцію щодо проведення науково-психологічного дослідження, вимог щодо його оформлення та захисту. Рекомендації містять приклади фрагментів курсової роботи, дають детальне роз'яснення щодо окремих аспектів курсового дослідження. Представлені матеріали можуть стати при нагоді здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» та науковим керівникам.

УДК 159.9.072

© Мазяр Олег, 2022
© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ	
Вибір керівника курсової роботи	6
Формулювання тематики	7
Процесуальні аспекти підготовки курсової роботи	8
ЗМІСТ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	
Вимоги до форматування	11
Титульний аркуш	12
Зміст	13
Перелік умовних позначень	14
Вступ	14
Основна частина	20
Висновки	28
Список використаних джерел та літератури	29
Додатки	30
ПЕРЕВІРКА, ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ	31
ЛІТЕРАТУРА	34
ДОДАТКИ	
Додаток 1. Титульний аркуш курсової роботи	36
Додаток 2. Зміст курсової роботи (трирівнева структура)	37
Додаток 3. Зразок оформлення бібліографії за вимогами ДСТУ 8302:2015	38
Додаток 4. Зразок відгуку керівника курсової роботи	40
Додаток 5. Зразок акту перевірки унікальності тексту	41

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення про курсову роботу у Житомирському державному університеті імені Івана Франка (https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovu.pdf) містять детальну інформацію про організацію, структуру й оформлення наукової праці (курсної роботи), процедуру її перевірки, захисту та оцінювання. Однак психологічне дослідження має власну специфіку, що вимагає додаткового роз'яснення й уточнення.

Курсова робота є завданням теоретичного та/або прикладного змісту, яке виконується здобувачем вищої освіти *самостійно* під керівництвом науково-педагогічного працівника. Цей вид діяльності здійснюється у форматі наукового дослідження, яке виконується на основі засвоєних здобувачем вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та сформованих наукових інтересів.

Курсове дослідження виконується впродовж всього курсу навчання, хоча формально, відповідно до навчального плану, триває впродовж одного семестру. У зв'язку з цим наголосимо на етимології слово «курсова». Ця робота не «семестрова», не «місячна», не «тижнева», а саме курсова, що вимагає відповідного планування та витрачання часу і сил. Неправильне планування закономірно призводить до неможливості вирішити низку поставлених завдань у повному обсязі та на належному рівні. Наукова діяльність відрізняється від суто навчальної тим, що вимагає від здобувача вищої освіти глибокого осмислення предмета дослідження та самостійності у продукуванні *верифікованої* інформації. Цей процес не є рівномірним, може супроводжуватися виходом за межі сформульованих положень, а значить слабо прогнозується. Здобувачу вищої освіти потрібен час для інтеграції здобутих знань, селекції інтуїтивних припущень, достатнього обґрунтування ключової ідеї.

Основна мета курсового дослідження – вирішити фахову проблему, що поєднує теоретичну та практичну підготовку здобувачів вищої освіти. Це його активізує у розширенні та поглибленні знань з вузькоспеціалізованих питань, можливості практично застосувати результати їхнього практичного вирішення, розвиває пошукові навички (аналіз літературних джерел), здатність робити обґрунтовані та коректні висновки, аргументовано презентувати результати наукової роботи.

Завдання курсової роботи:

- набуття системного досвіду виокремлення основних структурних елементів наукової роботи (об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, наукова новизна тощо);
- удосконалення навичок роботи з вузькоспеціалізованою літературою та системою посилань;
- розвиток вміння планувати, організувати та проводити емпіричне або експериментальне дослідження;

- формування здатності до публікаційної презентації результатів власної наукової роботи, публічно полемізувати, визначати перспективи дослідження.

Курсова робота виконується державною мовою.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися наукового стилю викладу інформації, що передбачає послідовне розгортання думки, її стислість (економічність), змістовну чіткість, однозначність розуміння й аргументованість (відповідні літературні посилання). Теоретичний аналіз проблеми повинен містити посилання на авторів концептуальних положень, результати експериментальних та емпіричних досліджень. Аналізом повинні охоплюватись найбільш значущі праці вітчизняних і закордонних вчених. Здобувач вищої освіти несе відповідальність за коректний характер посилань, за правильність статистично-математичних підрахунків у ході емпіричних та експериментальних досліджень, за сформульовані висновки, зроблені на теоретичному та емпіричному / експериментальному матеріалі.

Основні етапи виконання курсової роботи:

- формулювання та затвердження теми дослідження;
- складання плану дослідження;
- складання змісту курсової роботи;
- пошук та аналіз вузькоспеціалізованої літератури;
- підготовка вступної частини;
- підбір або розробка діагностичного інструментарію;
- планування й організація емпіричного / експериментального дослідження;
- оформлення результатів дослідження (кількісний аналіз та інтерпретація даних);
- формулювання висновків;
- форматування курсової роботи;
- подання роботи науковому керівнику;
- перевірка рівня унікальності тексту;
- презентація результатів дослідження;
- публічний захист курсової роботи.

Курсова робота складається з титульного аркуша, змісту, переліку умовних позначень (за необхідності), вступу, основної частини (розділів і параграфів), стислих висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків (за необхідності), акту перевірки тексту на унікальність, відгуку наукового керівника.

Курсова робота не повинна містити граматичних помилок. З цією метою варто звернутися до фахівця з філологічною освітою або завантажувати фрагменти тексту до спеціальних програм, які здійснюють відповідну перевірку. Наприклад, корисною може бути програма <https://languagetool.org/uk>.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ

ВИБІР КЕРІВНИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

На початку навчального року здійснюється розподіл наукових керівників. Здобувачі вищої освіти мають можливість самостійно обирати керівника курсової роботи, зважаючи на його навантаження та наукові інтереси. З науковими інтересами науково-педагогічних працівників можна ознайомитися на сайті університету (http://spf.zu.edu.ua/psihol_vkl_social.html) та з їхньої публікаційної активності в електронній бібліотеці університету (<http://eprints.zu.edu.ua/>). Це допоможе обрати найбільш компетентного у певній сфері керівника, який сприятиме коректному формулюванню теми дослідження, зорієнтує у напрямках теоретичного аналізу, рекомендуватиме методи діагностики та практичної діяльності. Разом із тим, керівник наукової роботи контролює стан написання курсової роботи, узгоджує вузлові аспекти її підготовки, відповідність стандартам оформлення, допомагає підготуватися до захисту отриманих результатів.

Здобувач вищої освіти має зважати на те, що функції керівника курсової роботи не зводяться до жорсткого контролю діяльності та покрокового наставляння, не полягають у жорсткій та прискіпливій редактурі тексту чи написанні або переписуванні фрагментів курсової роботи. Курсова робота виконується здобувачем вищої освіти самостійно. Натомість керівник *орієнтує* здобувача у науковій проблематиці, дає *поради* щодо окремих аспектів підготовки роботи (теоретичних, методологічних, дослідницьких), полемізує щодо організації дослідження та формулювання висновків. Відтак слід керуватися не особистісними якостями керівника, орієнтуватися не на рівень його ліберальності та гуманізму, а на рівень компетентності з тематики.

Підготовка курсової роботи здійснюється у процесі *діалогу* здобувача вищої освіти та керівника. Продуктивність діалогу обумовлюється регулярністю консультацій та адекватністю розуміння наданих рекомендацій, стилем спілкування керівника та стратегією діяльності здобувача, вмінням визначати власні сили й об'єктивні обставини. Діалог повинен бути чесним, вичерпним і своєчасним у вирішенні окремих питань, не містити двозначностей у трактуваннях і лукавства.

Консультації з науковим керівником не повинні бути формальними, а *бути необхідними*. Здобувач вищої освіти готує максимально конкретні запитання, попередньо доклавши зусилля знайти на них відповіді. Наприклад, фраза «Я не знаю, як сформулювати предмет дослідження» наштовхує керівника на думку, що здобувач вищої освіти взагалі не вирішував цієї проблеми. Здобувач вищої освіти насправду може мати труднощі з предметом дослідження, але у такому випадку повинен показати варіанти власних формулювань, дарма що невдалих. Питання здобувача вищої освіти мимоволі обумовлюють ставлення до нього, формують уявлення про його компетентність та вмотивованість.

ФОРМУЛЮВАННЯ ТЕМАТИКИ

Складання теми – відповідальний етап у підготовці курсової роботи, позаяк визначає її напрям, об'єкт і предмет дослідження, подекуди методи психологічної діагностики й інтервенції. Тому тема формулюється спільно з науковим керівником й остаточно ним затверджується. Часто здобувач вищої освіти може обрати тематику, яка запропонована керівником на вибір (такий перелік тем формується на кафедрі). Здобувач вищої освіти може брати участь в обговоренні теми, пропонувати власні її варіанти. З цією метою рекомендується підготувати десять варіантів теми та запропонувати їх на розгляд керівнику на першій консультації.

Тема повинна відбивати сутнісні аспекти дослідження, складатися з якомога меншої кількості слів (не більше 15), бути актуальною та мати перспективою наукову новизну отриманих результатів. Слід уникати занадто широких або занадто вузьких за обсягом тем.

Назагал тема має стати основою для формулювання об'єкта, предмету та мети дослідження. Наприклад, здобувач вищої освіти має інтерес до так званої православної психології та хоче вивчати релігійний досвід як чинник особистісного самовдосконалення. Після ознайомлення з відповідною літературою та за допомогою наукового керівника здобувач зупиняється на такій темі: «Релігійний досвід як чинник ситуаційної саморегуляції в юнацькому віці». Структурно ця тема є правильно сформульованою: одразу виокремлюється об'єкт дослідження – ситуаційна саморегуляція, очевидним стає предмет – релігійний досвід, представлена вибірка досліджуваних – особи юнацького віку. Ніби все чудово, проте слід зважати на змістовні аспекти роботи. Слід думати про ступінь розробленості запропонованих категорій в академічній психології. Ключовими поняттями є «релігійний досвід» та «ситуаційна саморегуляція». Чи є вони класичними? На чії праці можна спиратися, щоб їх операціоналізувати? А якими класичними методами психодіагностики можна скористатися? Скоріше за все, якщо мова йде за ситуаційну саморегуляцію, доведеться розробляти експеримент. Що потрібно для того, щоби такий експеримент був успішним? Яка ідея експерименту? Що вимірюватимемо? Чи можна це фіксувати за кількісними показниками? Які ресурси для цього необхідні?

Іншими словами, питань дуже багато, і всі вони вимагають принаймні поверхневої відповіді. Якщо, скажімо, немає плану експерименту, за таку тему краще не братися; існуватиме високий ризик того, що здобувач її «не підніме» або не встигне «підняти». Тож тема – напрочуд складне питання, яке не повинно вирішуватися на першій консультації. Якщо до наукової роботи підходити серйозно й усвідомлено, то формулювання теми – це завдання щонайменше кількох місяців постійної інтелектуальної роботи (причому насамперед для наукового керівника). Для полегшення такої роботи здобувачу вищої освіти незайвим буде ознайомитися з формулюваннями тем курсових і кваліфікаційних робіт, які були раніше захищеними.

Вибір тематики курсових робіт здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія відбувається відповідно до освітньо-професійних програм:

– «Сімейна психологія»: виконується *курслова робота з психології міжособистісної взаємодії*;

– «Психологія. Психічне здоров'я особи та спільноти»: виконується *курслова робота з основ психологічної допомоги*.

У першому випадку тематика робіт зосереджується довкола питань подружніх і дитячо-батьківських стосунків, психічного розвитку дітей на різних етапах онтогенезу, взаємодії у навчальних та професійних групах тощо. У другому випадку йтиметься здебільшого про діагностику та скринінг психічного здоров'я учасників освітнього процесу, виробничої діяльності, сімейних стосунків, питань промоції психічного здоров'я у різних сферах життєдіяльності, ефективності тих чи інших психологічних інтервенцій.

Зауважимо, що курсова робота зазвичай виконується у річці ширшої кваліфікаційної роботи. Це додатково звужує пошук відповідної теми. У зв'язку з цим рекомендується насамперед визначитися з темою кваліфікаційної роботи, а у курсовій роботі зосередитися на її теоретико-методологічних засадах.

Наприклад, якщо кваліфікаційна робота готується на тему «Особистісний профіль підлітків, які зазнали насилля», то курсова робота може мати тему: «Теоретико-методологічні засади дослідження особистісного профілю жертв насилля»; якщо тема кваліфікаційної роботи «Гендерні відмінності прояву self-compassion в осіб із різним рівнем тривожності», то курсова робота може виконуватися на тему «Теоретико-методологічні засади дослідження феномену self-compassion». В окремих випадках тема може починатися словами «концептуалізація проблеми» (якщо здобувач вищої освіти претендує на значущу наукову новизну).

Тема курсової роботи затверджується наказом ЗВО і змінам не підлягає.

З метою контролю підготовки курсової роботи здобувачем складається відповідний план виконання окремих етапів. Дотримання графіку виконання завдань дозволяє стежити за вчасністю роботи та дисциплінувати здобувача вищої освіти.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота відбувається за індивідуальною траєкторією роботи здобувача. Це означає, що здобувач вищої освіти самостійно її планує, обирає темп виконання. Разом із тим, оскільки у здобувача вищої освіти зазвичай бракує відповідного досвіду наукової діяльності, доцільно зважати на рекомендації щодо підготовки наукової роботи, які пропонуються науковим керівником, який, своєю чергою, послуговується власним багаторічним досвідом.

Завдання на курсову роботу здобувача вищої освіти

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи _____

Науковий керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

(науковий ступінь, вчене звання, посада керівника)

Затверджено наказом ЖДУ імені Івана Франка № _____ від «___»
_____ 20__ р.

2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи «___» _____ 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Етапи виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1.	Вибір та узгодження з науковим керівником теми курсової роботи	Вересень 20__ р.	
2.	Знайомство з методичними рекомендаціями до написання курсових робіт	Вересень 20__ р.	
3.	Знайомство з календарним планом виконання курсового дослідження, узгодження з науковим керівником індивідуального графіку проведення курсового дослідження	Вересень- жовтень 20__ р.	
4.	Розробка структури (плану) роботи. Складання бібліографії з проблеми дослідження	Жовтень 20__ р.	
5.	Написання вступу	Листопад 20__ р.	
6.	Проведення теоретичного аналізу досліджуваної проблеми, розробка теоретичної моделі дослідження. Написання 1 розділу роботи	Листопад- грудень 20__ р.	
7.	Планування організації дослідження, підбір методів і підготовка методик. Написання 2 розділу роботи	Січень- лютий 20__ р.	
8.	Підготовка публікації (тез або статті) з теми роботи, а саме апробація теоретичної моделі досліджуваного явища	Лютий- березень 20__ р.	
9.	Доопрацювання вступу, 1 і 2 розділу, оформлення висновків та списку використаних джерел для курсової роботи	Березень- травень 20__ р.	
10.	Захист курсової роботи за теоретико-методологічною та методичною частинами магістерського дослідження	Травень 20__ р.	

Здобувач вищої освіти

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник роботи

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ВИМОГИ ДО ФОРМАТУВАННЯ

Оформлення курсової роботи відбувається за чіткими вказівками. Відсутність належного форматування не тільки є серйозним порушенням подачі матеріалів наукової роботи і може не прийматися до захисту, але й мимоволі складає упереджене ставлення наукового керівника та членів комісії до праці здобувача вищої освіти, утруднює сприймання змісту роботи. Рекомендується одразу зазначити правильні параметри роботи у документі, що дозволить здобувачу вищої освіти поточно оцінювати відповідність тексту технічним вимогам, зокрема обсягу основного тексту курсової роботи – 25-30 аркушів (сторінок).

Вимоги до форматування курсової роботи: кегель – 14; шрифт – *Times New Roman*; міжрядковий інтервал – 1,5; береги полів: верхнє та нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм. Нумерація сторінок відбувається у правому нижньому кутку аркуша арабськими цифрами. Нумерація аркушів починається зі «Змісту» (аркуш 2).

Кожен структурний підрозділ, крім параграфів, починається з нового аркуша, вирівнювання відбувається *по центру*, без крапки та друкується великими літерами напівжирним шрифтом: ВСТУП, РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ. Нумерація розділів, параграфів, рисунків і таблиць здійснюється арабськими цифрами.

Відстань між останнім абзацом параграфа та назвою наступного параграфа становить 2 абзацних відступи.

Посилання на використану літературу здійснюється у квадратних дужках. Якщо відбувається вказівка на джерело без його точного цитування, то номер сторінки не вказується. Наприклад: [15] – літературне джерело № 15. У випадку посилання на кілька джерел, в яких аналізувалася проблема, кожне з них вказується у спільних квадратних дужках: [5; 8; 10]. Якщо здійснюється цитування джерела, необхідно вказати джерело та сторінку. Наприклад: [15, 84] – літературне джерело № 15, сторінка 84.

Діаграми, графіки, таблиці та рисунки, які вказуються в основному тексті курсової роботи, розміщуються одразу після посилання на них. При цьому діаграми, графіки, факторні поля, схеми, малюнки досліджуваних тощо вважаються *рисунками* і позначаються у тексті за таким форматом: «Рис. 2.1» (у тексті роботи зазначатиметься: «на рис. 2.1 показано...»), де перша цифра «2» відповідає номеру розділу, у якому розташовується рисунок, а друга – його власному номеру (у цьому випадку він перший у розділі). Така само нумерація застосовується щодо *таблиць* (Наприклад: Табл. 2.2; у тексті роботи зазначатиметься: «у табл. 2.2 показано...»).

При оформленні таблиці над нею пишемо слово «Таблиця 2.2» (вирівнювання праворуч), у наступному рядку зазначається назва таблиці (вирівнювання по центру). Якщо таблиця розташовується на двох аркушах, то на другому аркуші слід написати «Продовження таблиці 2.2».

Наприклад:

Таблиця 2.2

Методи діагностики рівня емоційного вигорання

Рисунки всіх різновидів підписуємо знизу під рисунком: «Рис. 2.1.» й обов'язково зазначаємо назву рисунка. Наприклад:

Рис. 2.1. Розподіл працівників медичних закладів за рівнем емоційного вигорання у дослідженні В.Г. Іваненка

Додатки розташовуються після списку використаних джерел. Кожен додаток оформлюється на новому аркуші. Додаток і його номер пишуться великими літерами (вирівнювання по центру); після цього малими напівжирним шрифтом пишеться назва додатка.

ДОДАТОК 1

Бланк методики «Опитувальник особистісної психодинаміки»

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ

Перша сторінка курсової роботи є титульним аркушем. Цей аркуш містить основну інформацію про курсову роботу, на підставі чого відбувається бібліографічне укладання праці. Оформлення титульної сторінки відбувається за зразком (*додаток 1*).

Тема курсової роботи повинна відповідати заявленій темі у наказі та у журналі обліку курсових робіт. Тема курсової роботи фіксується *16 кеглем* та *напівжирним шрифтом*.

Слід звернути увагу на змістовні відмінності назви курсової роботи, відповідно до навчального плану. Для освітньо-професійних програм:

- «Сімейна психологія» – *курсозна робота з психології міжособистісної взаємодії*;
- «Психологія. Психічне здоров'я особи та спільноти» – *курсозна робота з основ психологічної допомоги*.

Необхідно знати актуальну інформацію щодо вченого звання та наукового ступеня керівника курсової роботи та коректно вказати їх. Зокрема, керівник може мати вчене звання професор (б.в.з.), тобто професор без вченого звання.

ЗМІСТ

Зміст відбиває структуру курсової роботи з вказівкою відповідних аркушів, з яких починаються структурні елементи: вступ, розділи, параграфи, список використаних джерел та літератури, додатки (*додаток 2*).

У курсових роботах рекомендується оформлювати *дворівневу структуру*: розділ – параграф (нумерація відбувається за типом: 1 – 1.1., 1.2.; 2 – 2.1., 2.2.). При більш деталізованому плануванні вводяться так звані підпараграфи (нумерація за типом: 1.1.1.). Перша цифра параграфа вказує на приналежність до певного розділу. При цьому за обсягом розділи та параграфи повинні бути приблизно однаковими.

Підготовка змісту тотожна *плануванню* курсової роботи. Для складання змісту необхідно бути достатньо зануреним у проблематику та вільно користатися понятійно-категоріальним апаратом. Підготовлений зміст перед початком роботи необхідно узгодити з науковим керівником і зробити правки. У процесі роботи зміст може зазнавати змін.

Зазвичай розділ 1 містить теоретичний аналіз проблеми: параграф 1.1. відповідає об'єкту дослідження, параграф 1.2. – предмету дослідження. У параграфі 1.3. може окремо розроблятися теоретична модель досліджуваного явища (понятійно-логічна схема). Розділ 2 розкриває методологічні аспекти дослідження: у параграф 2.1. аналізуються основні методи дослідження, у параграфі 2.2. описується план та організація емпіричного або експериментального дослідження, характеризується вибірка досліджуваних, час та умови проведення дослідження. Планування параграфів відбувається відповідно до специфіки дослідження.

Не допускається, щоби певний розділ містив лише один параграф або не містив їх зовсім. Таке явище інколи зустрічається, коли здобувач вищої освіти слабо уявляє оформлення матеріалу та його структурування.

Небажаним є змішування дворівневої та тривірневої структури змісту. Це погіршує сприймання структури роботи, може вказувати на прогалини в її загальному розумінні. У випадку, коли для певного параграфа «бракує» підпараграфів, рекомендуємо весь зміст зробити дворівневим.

Надлишковим видається виставлення номерів аркушів для розділів та параграфів у дворівневій структурі зміст. У такому разі номери сторінок розділу та параграфу неодмінно збігатимуться, що відвертатиме увагу від назви розділу.

Зміст курсової роботи можна оформлювати щодо можливостей, які пропонує Word: Посилання → Зміст → Автоматичний стиль. При внесенні змін слід щоразу оновлювати поле. Це є зручною функцією, щоби вручну не виставляти номери аркушів структурних елементів курсової роботи, однак при цьому може втрачатися естетичний вигляд змісту. Тож можливо готувати зміст вручну з використанням таблиці, межі якої приховують (як у додатку 2).

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Перелік умовних позначень, символів і скорочень пропонується за необхідності та наводиться на наступному аркуші після змісту. Підставою для цього можуть стати маловідомі позначення та громіздкі аббревіатури, які часто вживаються у тексті роботи й утруднюють сприймання. Наприклад, такою громіздкою та часто вживаною аббревіатурою може бути метод АСПН (метод активного соціально-психологічного навчання), що застосовується як діагностико-корекційний інструмент. Часто виникає необхідність зазначити місце проведення дослідження: ЗДО – заклад дошкільної освіти, ЗВО – заклад вищої освіти.

Однак до такого переліку не рекомендується додавати символи, які є загальновідомими для фахівців певної галузі. Зокрема, до загальноживаних символів відносяться коефіцієнт кореляції – r , сума – Σ .

ВСТУП

Вступ є «обличчям» курсової роботи. Він розкриває сутнісні аспекти досліджуваної проблеми, її значущість та шляхи вирішення. Це вимагає від здобувача вищої освіти достатньо глибокого розуміння питань, які ним вивчатимуться. Вступ наводить фокус роботи, без чого неможливо розпочати теоретичний аналіз, підібрати адекватні методи психодіагностики або психокорекції, провести емпіричне або експериментальне дослідження. Вимоги до вступу такі високі, що змушують дослідника під час роботи повертатися до нього і за необхідності вносити корективи в окремі формулювання.

Вступ має такі обов'язкові структурні елементи: актуальність дослідження, мету та завдання, об'єкт і предмет, припущення щодо результатів (гіпотеза), методи дослідження, практичне значення, апробацію результатів, публікації, інформацію про структуру та обсяг роботи. Можуть додаватися інші пункти: методологічні засади дослідження, надійність та вірогідність результатів дослідження, наукова новизна, теоретичне значення дослідження. Кожен пункт повинен починатися з нового абзацу та виокремлюється напівжирним шрифтом.

Актуальність теми дослідження. Перший пункт вступу відбиває потребу у проведенні дослідження, зіставляє вже вивчені аспекти психологічної проблеми з тими питаннями, які вимагають певної відповіді.

Наприклад:

Актуальність дослідження обумовлена низкою факторів: недостатнім ступенем теоретичної розробки окремих аспектів проблеми емоційного вигорання, зокрема, значення виробничого стажу у розгортанні цього феномену; браком концептуальних припущень щодо психодинаміки синдрому емоційного вигорання; розумінням основних мішеней профілактичної діяльності з метою запобігання розвитку синдрому емоційного вигорання.

Здобувачу вищої освіти необхідно узагальнити стан вирішення проблеми, вказати прізвища дослідників, які розробили основні концептуальні положення. Такі узагальнення повинні бути коректними, позаяк здобувачі вищої освіти часто-густо об'єднують у дужках вчених (за алфавітним порядком), погляди яких були діаметрально протилежними або ж несумісними. Зауважимо, що при цьому прізвища згаданих учених із відповідними працями мають бути відображені у реєстрі використаної літератури курсової роботи. Наприклад:

Назагал проблема емоційного вигорання є однією з основних у практичній психології, позаяк стає наскрізною для значної кількості психічних розладів. Її вирішення має очевидний зиск як у плані підтримання психічного здоров'я населення (повноцінне родинне спілкування), так і виробництва (професійна деформація особистості працівників). Адже комунікація та її емоційна складова є винятково важливою у приватному та професійному спілкуванні. Надто це стає помітним у професіях типу «людина – людина», яка вимагає психічної відкоригованості працівників, їхнього вміння порозумітися з клієнтами/пацієнтами, бути «емоційно присутнім» під час взаємодії, а не відстороненим. Зокрема, піднята проблематика найбільш яскраво проступає у педагогічній сфері (О.О. Василевська, Н.І. Давидова, І.В. Сєдова), сфері надання медичних послуг (Н.І. Влах, В.А. Козін, В.В. Лук'янов), діяльності силових структур (В.С. Кошкарів, Ю.Г. Ковровський) тощо. Останнім часом окремим потужним фактором стала війна на сході України (А.Н. Гірник, С.А. Богданов, Ю.В. Донець, В.А. Чернобровкіна, Л.Д. Романенко, В.В. Соловйова).

Сама психологічна проблема, на вирішення якої спрямована курсова робота, повинна бути сформульовано чітко та стисло. Наприклад:

Недостатньо розкритими є питання динаміки синдрому емоційного вигорання, зокрема, в залежності від стажу діяльності. Хоча деякими вченими цей фактор вважається незначним (L.C. Dietzel, R.D. Coursey, A. Haddad) і навіть таким, що вказує на слабку обернену кореляцію між синдромом вигорання та виробничим стажем (F.S. Naisberg, S. Fennig, G. Keinan, A. Elizur), ми певні, що ця проблема потребує додаткової перевірки й уточнення висунутих положень, зокрема, у вітчизняних реаліях. Саме це зумовило вибір теми науково-психологічного дослідження: «Особливості емоційного вигорання працівників із різним стажем роботи».

Мета дослідження. Здобувач вищої освіти в одному реченні формулює напрямок й окреслює результат виконання курсової роботи, її кінцеву ціль, успішність реалізації якої буде показана в останньому загальному висновку. Часто-густо у меті розкривається теоретичні основи та методологія дослідження.

Наприклад:

Мета дослідження – з'ясувати комплекс психологічних чинників, які визначають синдром емоційного вигорання працівників із різним стажем роботи.

Завдання дослідження. Мета наукової роботи уточнюється у завданнях дослідженнях. Завдання перераховуються, відповідно до порядку вирішення проблеми. Досягнення мети реалізується у послідовному вирішенні завдань. Зазвичай у курсовій роботі формулюють 3-5 завдань, тобто розділ курсової роботи вирішує 1-2 завдання. Серед них є завдання теоретичного (аналіз проблеми) та методологічного (шляхи вирішення проблеми, система методів дослідження). У курсових роботах другого (магістерського) рівня вищої освіти здебільшого формулюються теоретичні та методологічні завдання, які з-поміж іншого можуть стосуватися питань розробки теоретичної моделі досліджуваного явища, розробки діагностичного та/або психокорекційного інструментарію.

Наприклад:

1. Проаналізувати науково-психологічну літературу, дотичну до проблеми емоційного вигорання працівників, й визначити основні чинники її виникнення.
2. Розробити теоретичну модель досліджуваного явища, визначити структурні елементи синдрому емоційного вигорання, його ймовірну психодинаміку.
3. Визначити методологічні засади психологічного дослідження синдрому емоційного вигорання працівників із різним виробничим стажем.

Слід пам'ятати, що загальні висновки дослідження укладатимуться на підставі вирішення конкретних завдань. Тобто *кількість висновків відповідатиме кількості поставлених завдань*.

Об'єкт дослідження. Йдеться про загальне психологічне явище, феномен, у межах якого виникає проблемна ситуація, що потребує вирішення. Це широке коло аналізу психологічної проблеми відбивається у першому параграфі першого розділу курсової роботи.

Наприклад:

Об'єкт дослідження – синдром емоційного вигорання.

Предмет дослідження. Це – окремі аспекти, властивості, характеристики об'єкта дослідження, які безпосередньо досліджуються (вимірюються, інтерпретуються, змінюються).

Наприклад:

Предмет дослідження – чинники емоційного вигорання працівників, які мають різний виробничий стаж.

Досить важливо чітко окреслити частку цілого, яка вивчатиметься, оскільки об'єкт має ширший зміст. На захисті курсової роботи можуть формулюватися питання, які перебувають у межах об'єкта, але виходять за межі предмета дослідження. У цьому випадку є загроза дати некомпетентну відповідь.

Гіпотеза дослідження. Припущення щодо ймовірних результатів курсового дослідження є важливим етапом його планування. Чітке уявлення про кінцевий результат може бути отримане тільки після достатньо глибокого ознайомлення з предметом дослідження, на підставі власних спостережень. Сформульована гіпотеза стає лейтмотивом усіх аспектів дослідження, оскільки мета роботи – перевірити її, тобто підтвердити чи спростувати.

Гіпотеза формулюється як твердження, однак володіє також властивістю питання, на яке необхідно дати чітку відповідь.

Прикладом широкого формулювання гіпотези може бути таке твердження:

В основу дослідження покладене *припущення* про те, що синдром емоційного вигорання найменш гостро розгортатиметься у перший рік професійної діяльності; натомість пізніше синдром посилюватиметься, але, разом із тим, набуватиме компенсаторних форм, що пояснюватиметься досвідом роботи працівників, виробленням усталених форм психологічного захисту, вмінням економно підходити до виконання виробничих обов'язків. Така компенсаторна форма синдрому триває, доки суб'єкт внаслідок тривалої дії стресового фактору (здебільшого більше п'яти років) не переходить межу, за якою розгортається патологічна (необернена) динаміка емоційного вигорання.

Щоби бути конкретною, гіпотеза повинна бути однозначно сформульованою та достатньо вузькою. Інколи гіпотези є розгалуженими у форматі низки тверджень, які становлять систему.

Цілковитим можливим варіантом, що гіпотеза не зазначається через те, що результат складно припустити. Простіше гіпотезу сформулювати в експериментальному дослідженні, адже дослідник контролює стан психологічного феномену, який вивчає. В емпіричних дослідженнях результати часто-густо є такими, що не дають однозначної відповіді на питання, і тоді говорять про *часткове підтвердження* припущення.

Всі гіпотези можна об'єднати у дві групи: припущення про наявність зв'язку та гіпотези про наявність впливу одного феномена на інший. Перша група вивчається шляхом встановлення кореляційного зв'язку між явищами, друга група припущень перевіряється у межах експериментального дослідження.

Методи дослідження. Поняття «методу» охоплює питання загального способу дослідження та конкретні інструменти психологічної діагностики. До класичних методів належать:

- *методи теоретичного аналізу*: історико-психологічна розвідка, систематизація концептуальних положень з певної проблеми, узагальнення, моделювання, схематизація;
- *методи емпіричних досліджень*: опитування, тестування, проєктивне дослідження (з вказівкою конкретних методів психодіагностики);
- *методи математичної статистики*: кореляційний аналіз, факторний аналіз, кластерний аналіз тощо.

Наприклад:

Для перевірки висунутого припущення та розв'язання поставлених завдань дослідження використано комплекс теоретичних та емпіричних методів.

Теоретичні методи передбачали зіставлення та порівняння науково-психологічних положень щодо умов формування синдрому емоційного вигорання; аналіз чинників досліджуваної проблеми; абстрактно-графічну презентацію теоретичної моделі динаміки розгортання синдрому емоційного вигорання.

Емпіричними методами дослідження охоплено комплексне вивчення синдрому: методика «Діагностики рівня емоційного вигорання» В.В. Бойка та опитувальник вигорання МВІ (Maslach Burnout Inventory); питання поведінкових відмінностей осіб з ознаками емоційного вигорання: методика «Стратегії поведінки людини у ситуації конфлікту» К.У. Томаса та Р. Кілмена.

Практичне значення дослідження. У цьому пункті описуються способи практичного використання отриманих результатів, їхня значущість для певних сфер життєдіяльності (у галузі освіти, у житті громади, на виробництві, у психологічному консультуванні, тренінговій діяльності тощо).

Наприклад:

У методологічному аналізі запропоновано досліджувати синдром вигорання як комплексну психологічну проблему, що зіставлено з аналізом стратегій діяльності у конфліктних ситуаціях. У подальшому це дозволить оцінювати феномен з боку його психодинаміки й у зв'язку з цим більш ефективно проводити профілактичну та корекційно-відновлювальну та розвивальну роботу з працівниками.

Апробація роботи. У цьому пункті зазначаються способи висвітлення результатів дослідження або застосування їх у практичній діяльності до моменту захисту курсової роботи. Висвітлення результатів дослідження може відбуватися на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, які завершуються сертифікацією. Практичний аспект дослідження може виявлятися у тренінговій діяльності, наукових консультаціях організацій тощо. Апробація результатів є обов'язковою для отримання високої оцінки під час захисту курсової роботи.

Наприклад:

Окремі аспекти емпіричного дослідження дистанційно висвітлені на III студентській конференції «Психічне здоров'я особистості: актуальні проблеми теорії і практики» (Житомир, 25-26 листопада, 2021 р.), а також міжнародних конференціях: I Международная научно-практическая конференция «Modern science: innovations and prospects», 10-12 октября 2021 года. Стокгольм, Швеция; VIII Международная научно-практическая конференция «Results of modern scientific research and development», 17-19 октября 2021 года. Мадрид, Испания.

Публікації. За результатами курсової роботи здобувачі вищої освіти, які претендують на високу оцінку, мають опублікувати тези або фахову статтю з вказівкою їхньої бібліографії (бажано додавати також електронне посилання, щоби члени комісії могли за необхідності з ними ознайомитися). Здобувачі вищої освіти вказують кількість публікацій. Публікації можуть бути зроблені у співавторстві з науковим керівником.

Наприклад:

Результати кваліфікаційної роботи представлено у трьох тезах:

1. Мазяр О. В., Юрківська Л. Й. Стаж роботи як індикатор емоційного вигорання працівників. [Електронне видання]. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2021. Pp. 318–324. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects-10-12-oktyabrya-2021-goda-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>.
2. Мазяр О. В., Юрківська Л. Й. Особливості взаємозв'язку синдрому емоційного вигорання та поведінкових стратегій. [Електронне видання]. *Results of modern scientific research and development. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference*. Barca Academy Publishing. Madrid, Spain. 2021. Pp. 332-335. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-results-of-modern-scientific-research-and-development-17-19-oktyabrya-2021-goda-madrid-ispaniya-arhiv/>.
3. Юрківська Л., Мазяр О. Чинники емоційного вигорання маркетологів у рекламистів. *Збірник наукових праць XV Міжнародної науково-практичної конференції «B2B Marketing»*. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 641–654. URL: http://marketing.kpi.ua/files/b2b/2021/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7_B2B_Marketing-2021.pdf.

Структура та обсяг роботи. У цьому пункті здобувачем вищої освіти надається коротка формальна характеристика курсової роботи: зазначається загальна кількість сторінок, обсяг основного тексту, кількість використаних джерел та літератури, робиться вказівка щодо кількості таблиць і рисунків у тексті.

Наприклад:

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків дослідження, списку використаних джерел, що налічує 43 позиції на 4 сторінках, з яких 12 джерел іноземними мовами. Загальний обсяг курсової роботи становить 38 сторінок, основний зміст викладено на 30 сторінках. У курсовій роботі містяться 3 таблиці (на 4 сторінках), 2 рисунки (на 2 сторінках).

За обсягом вступ не повинен перевищувати 3-4 аркуші.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Оскільки курсова робота здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія зазвичай відбиває теоретико-методологічні засади кваліфікаційної роботи, її основна частина складається з двох розділів і висновків. Розділи, своєю чергою, містять логічно та послідовно викладені підрозділи (параграфи, підпараграфи) і власні стислі висновки. Підрозділи за змістом чітко підпорядковані меті та завданням дослідження.

Обсяг основної частини тексту становить *18-23 аркуші*.

Перший розділ. У першому розділі курсової роботи здобувач вищої освіти здійснює ґрунтовний та всебічний теоретичний аналіз психологічної проблематики. Закономірність теоретичного аналізу така: спочатку дослідником висвітлюється сучасний стан розробки проблеми (з історико-психологічною розвідкою питання на 2-3 аркуші), а потім пропонується власний концептуальний підхід. Вирішення першого завдання реалізується у перших двох параграфах, які відбивають питання об'єкта та предмета дослідження. Третій параграф присвячений розробці концептуальної моделі у форматі понятійно-логічної схеми та її детального опису.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ІЗ РІЗНИМ СТАЖЕМ РОБОТИ

- 1.1. Емоційне вигорання як психологічна проблема.
- 1.2. Чинники емоційного вигорання працівників.
- 1.3. Концепція розвитку синдрому емоційного вигорання у працівників із різним стажем діяльності.

У параграфі 1.1. аналізується об'єкт дослідження. На підставі вивчення науково-психологічних джерел здобувач вищої освіти узагальнює погляди вчених на досліджувану проблему (робить відповідні посилання), виокремлює її системні чинники та властивості, відстежує психодинаміку тощо. Для цього слід використовувати словники, монографії, подекуди підручники.

Наприклад:

У сучасній науково-психологічній літературі склалося чітке уявлення про феномен емоційного вигорання як особливий психофізіологічний стан працівника, що є безпосереднім наслідком дії на нього професійних стресів [3; 4; 8; 19; 21; 41]. Зміст цього феномену дослідники класично визначають як стійкий стан фізичного, емоційного та розумового виснаження, що, відповідно, позначається на емоційному виснаженні, деперсоналізації суб'єкта (цинізм) та редукації професійних досягнень [5; 12].

Основна задача цього параграфа – окреслити область дослідження та визначити зміст основних категорій.

Наприклад:

Найбільш дослідженою проблема емоційного вигорання виявилась у педагогічній сфері [2; **Помилка! Джерело посилання не знайдено.**; 13; 14; 18; 26]. Нагальність таких досліджень продиктована, скоріш за все, масовістю працівників (педагоги є однією з найбільш масових професій у світі), їхньою соціальною інтегрованістю (взаємодіють зі значною кількістю дітей та їхніх батьків), а також розгалуженою системою психологічної служби, яка діє в освітніх закладах. У зв'язку з цим дослідниками була поставлена низка питань, які потребували вирішення. Ось деякі з них:

- залежності синдрому емоційного вигорання та деформації особистості педагога [13; 15; 19];
- вплив синдрому емоційного вигорання на професійну дезадаптацію педагогів [8; 16];
- виявлення динаміки емоційного вигорання та рівнів професійної відповідальності педагогів [4];
- психологічної підтримки педагогів із синдромом емоційного вигорання [8; 17].

У зв'язку з цим доцільною є спроба диференціювати (структурувати) психологічну проблему (феномен, явище, процес) за певними ознаками, підходами, рівнями: макро-, мезо-, мікро-; вивчати вплив інтрапсихологічних (внутрішніх) та інтерпсихологічних (внутрішніх) факторів. Фактично дослідник визначає загальні координати проблеми, зіставляє її з іншими феноменами.

Кожен параграф необхідно завершувати стислим висновком, починаючи його часткою «отже» або словосполученням «таким чином», щоби читач розумів значущість думки.

Наприклад:

Таким чином, будь-який із вказаних чинників може стати домінантним у розвитку психічного вигорання [19]. Причому вказані фактори можуть виступати як у комплексі (що, вочевидь, трапляється частіше), так і розгортатися абсолютно автономно. Ця обставина ускладнює діагностику справжніх причин виникнення проблеми, подекуди зводить нанівець профілактичні та корекційні заходи, які покликані нівелювати синдром, позаяк до кінця невідомо, що саме обумовлює емоційне вигорання.

Параграф 1.2. продовжує теоретичний аналіз за конкретними координатами, які були встановлені у першому параграфі. Дослідник до джерельної бази додає вузькоспеціалізовані статті та дисертаційні дослідження (часто автореферати), в яких відображені результати емпіричних та експериментальних досліджень. Відбувається безпосередній перехід до предмету дослідження, тобто виявлення тих характеристик, властивостей, процесів, зв'язків, які не були з'ясовані на рівні аналізу об'єкту.

Наприклад:

Серед найбільш потужних особистісних чинників закордонні дослідники відмічають

- особистісну витривалість, що виявляється як здатність бути високоактивним, здійснювати ситуаційний контроль та гнучко реагувати на професійні та життєві зміни [4; 8];
- індивідуальні стратегії опору вигоранню, що виявляються в активній протидії утворенню стресів та боротьбі з ними [2; 29];
- зовнішнім локусом контролю, що спричинює вищий рівень деперсоналізації та емоційного виснаження [32; 33];
- низькою самооцінкою [25; 26; 37];
- високими показниками нейротизму [6].

Стислий висновок цього параграфу максимально наближається до глибинного розуміння не тільки всіх факторів психологічної проблеми, але й механізму психодинаміки. Здобувач вищої освіти інтегрує структурні та функціональні аспекти досліджуваного явища. Відбувається підготовка до презентації власної концептуальної моделі, яку вирізнятимуть акценти на окремих структурних елементах феномену та основних етапах психодинаміки.

Наприклад:

Таким чином, попередній аналіз проблеми переконливо доводить, що ключовим фактором появи синдрому емоційного вигорання стає стрес як природна нервово-психічна реакція на несприятливу професійну чи/та життєву ситуацію особистості (працівника). Стрес ніби запускає емоційне вигорання, щоби виключити суб'єкта із ситуації (життєвої чи професійної), але саме емоційне вигорання не зводиться тільки до проблеми стресу як такого. Вочевидь, виявляється недостатнім лише нівелювати стресовий фактор для того, щоб автоматично усунути синдром емоційного вигорання. Психодинаміка цього симптомокомплексу така, що передбачає не тривіальну «перемотку» проблеми назад до стану, коли не було психічного вигорання, а необхідність інтегрувати досвід емоційного вигорання суб'єкта у власний особистісний розвиток, вийти на якісно вищий його рівень. Це, своєю чергою, передбачає докорінну зміну ставлення до професійної чи/та життєвої ситуації, початок практикування реформованих принципів психічного функціонування суб'єкта.

Параграф 1.3. є ключовим для теоретичного аналізу та курсової роботи загалом, позаяк демонструє авторське розуміння психологічної проблеми. Здобувач вищої освіти *виокремлює* ті чинники, які вважає системними, і *моделює* між ними зв'язки, які призводять до розгортання психологічної проблеми, визначають її динаміку та порушення. Авторський підхід може бути представлений у *понятійно-логічній схемі*, яка являє собою теоретичну модель досліджуваного явища. В ній відбивається структура основних категорій і система зв'язків між ними.

Наприклад, такий вигляд може мати теоретична модель синдрому емоційного вигорання та його психодинаміка (рис. 1).

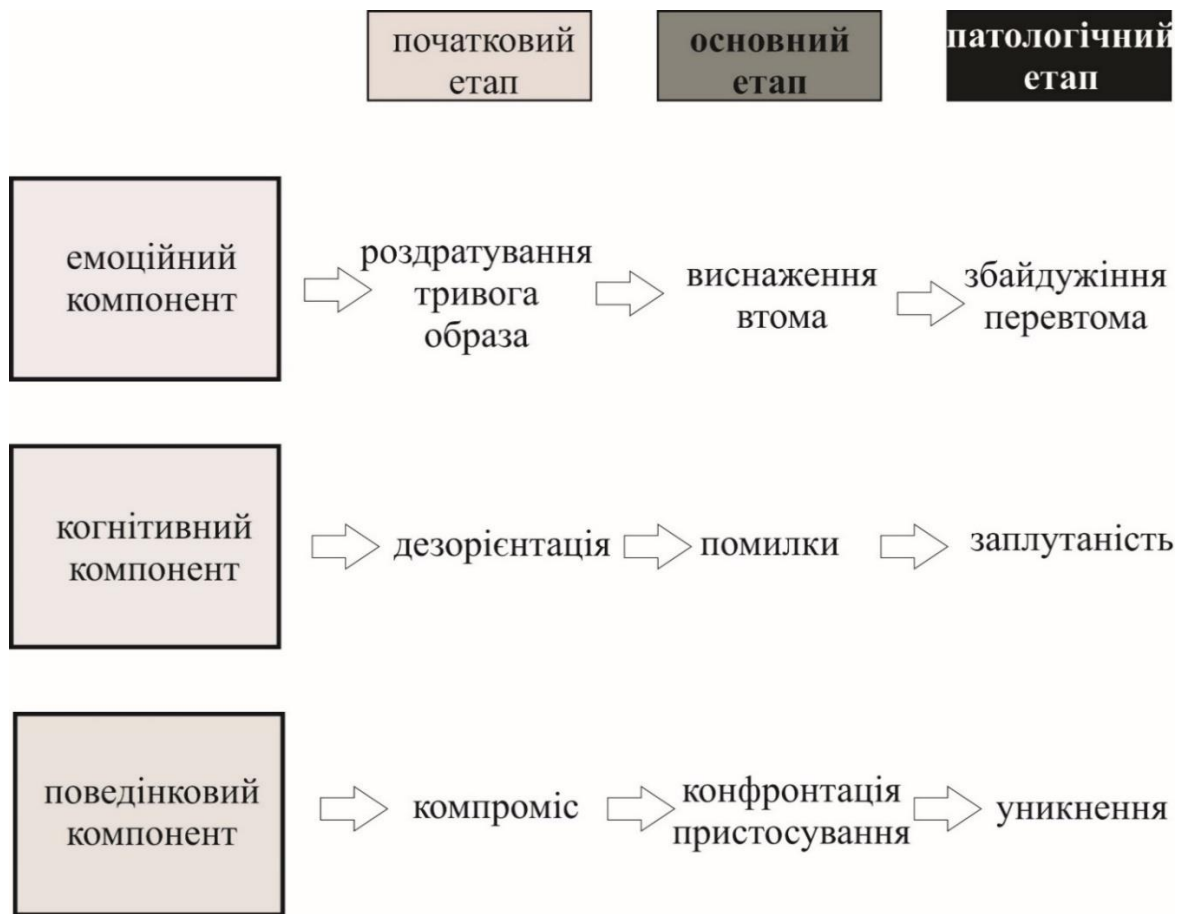

Рис. 1. Теоретична модель синдрому емоційного вигорання та його психодинаміка

Понятійно-логічна схема може мати різний формат. Її головна мета – спростити розуміння авторського бачення психологічної проблеми. Здобувач вищої освіти звертає увагу на ту частину схеми, яка буде досліджуватися емпіричним чи експериментальним шляхом. Йдеться про встановлення *системи структурно-функціональних зв'язків між окремими чинниками, чинниками та наслідками, які пояснюють суть виникнення психологічної проблеми, її розвитку та можливі шляхи нівелювання*. Останнє можна доводити в результаті розробки та впровадження психокорекційної чи тренінгової програми.

Понятійно-логічна схема вимагає детального опису й обґрунтування. Всі структурні елементи (поняття) необхідно чітко визначити, а зв'язки між ними належить пояснити та аргументувати.

У стислому висновку слід сформулювати ключове положення, на яке здобувач вищої освіти спиратиметься під час аналізу емпіричних або експериментальних результатів дослідження. Це положення певним чином має бути пов'язане з припущенням, сформульованим у вступі.

Наприклад:

Іншими словами, стаж роботи слід розглядати як чинник формування синдрому емоційного вигорання у так званих класичних випадках, коли повністю розгортаються всі його етапи і жоден із них не згортається внаслідок дії головним чином ситуаційного фактору.

Висновки до розділу. Кожен розділ курсової роботи необхідно завершувати висновками. Зауважимо на тому, що висновки до розділів не тотожні стислим висновкам параграфів: здобувачі вищої освіти часто-густо лише копіюють їх. Натомість висновки до розділів відбивають основні положення, до яких приходить дослідник і на які той спиратиметься у наступних розділах. Це вимагає високого рівня узагальнення матеріалу, його кристалізації.

Наприклад:

Висновки до розділу 1

1. Синдром емоційного вигорання – особливий психофізіологічний стан індивіда, який виникає внаслідок професійного стресу і має яскраво виражену симптоматику на соматичному, емоційному, когнітивному та поведінковому рівнях.
2. Системними ознаками синдрому професійного вигорання є деперсоналізація суб'єкта праці, зниження його працездатності та емоційне виснаження. Зрештою, емоційне вигорання може призводити до повної втрати працездатності та деформації у розвитку особистості.
3. Виокремлюють внутрішні та зовнішні передумови синдрому емоційного вигорання, серед яких найбільш значимими стають нераціональна організація праці, емоційна атмосфера у колективі, особливості взаємодії з клієнтами, сприятливі психологічні чинники формування вигорання, які пов'язані зі специфікою емоційної та когнітивної саморегуляції, мотивацією, рівнем морального розвитку суб'єкта.
4. Основними чинниками виникнення синдрому емоційного вигорання стають особистісний, організаційний, ситуаційний та рольова невизначеність працівників, що призводить до виробничих конфліктів.
5. Авторський концептуальний погляд на проблему спирається на положення про фази розгортання професійного стресу (нервова напруга, опірність стресу та виснаження). Відповідно, теоретична модель психодинаміки емоційного вигорання так само включає умовні три етапи: початковий, основний та патологічний. Кожен з описаних етапів ми пов'язуємо зі стажем діяльності на тій чи іншій посаді чи у професії: до року, від року до п'яти років і від шести до десяти років. Втім, зауважуємо, що повної відповідності етапів вигорання та стажу діяльності не існує, оскільки основний етап в окремих випадках може виявитись згорнутим через дію ситуаційного фактору.

Другий розділ. Методологічний аналіз психологічної проблеми спрямований на визначення релевантних методів і методик діагностики, які вимірюють певні характеристики досліджуваного явища. Також можливий варіант презентації й обґрунтування корекційно-розвиткової або тренінгової програми, якщо здобувачем вищої освіти планується проведення формувального експерименту.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

- 2.1. Методологія дослідження синдрому емоційного вигорання.
- 2.2. Методики дослідження.
- 2.3. Організація дослідження синдрому емоційного вигорання у працівників із різним стажем діяльності.

У параграфі 2.1. зазвичай представлена загальна стратегія дослідження, обґрунтовується її доцільність, переваги та недоліки. Найбільш поширеними у курсових і кваліфікаційних роботах є стратегії зіставлення та експериментальна стратегія. *Стратегія зіставлення* спрямована на встановлення показника, який засвідчує емпіричні відмінності між двома групами досліджуваних у розвитку певного феномену (за статевими, віковими, професійними показниками). *Експериментальна стратегія* має на меті або у спеціальних умовах вимірювати причинно-наслідкові зв'язки, або формувати певні психологічні якості, або порівнювати психологічний вплив на групи досліджуваних. Експериментальне дослідження вимагає глибшого осмислення психологічної проблеми, здатності організувати експериментальні умови, вміння фіксувати показники, а також самостійно їх інтерпретувати. Для цього необхідно ознайомитися з вузькоспеціалізованою літературою і додатково консультуватися з науковим керівником.

Дедалі більшої популярності набуває *факторна стратегія* дослідження. Вона дозволяє використовувати психосемантичні методи, які спрямовані з'ясовувати смислові зв'язки. Перевага факторної стратегії полягає у здатності встановлювати унікальні кореляційні зв'язки між елементами свідомості, математично вимірювати їхню значущість, унаочнювати їх на факторних полях.

Менш поширеними, дарма що класичними, є *біографічна* та *пояснювальна стратегії*. Їхнє застосування вимагає відповідної теоретичної підготовки, зокрема обізнаності з глибинно психологічними концепціями та явищами, які підлягають аналізу, знайомство з об'єктом аналізу (певною видатною постаттю, твором чи соціальним явищем).

Отже, цей параграф чітко визначає стратегію дослідження, яка буде релевантна психологічній проблематиці, яка розкриватиметься вже у кваліфікаційній роботі. Не зайвим буде проілюструвати правильність свого вибору описом подібних досліджень.

Наприклад:

У дослідженні емоційно-особистісних предикаторів психічного вигорання адвокатів у різних видах судочинства використовувалася методика «Copenhagen Burnout Inventory (CBI)». З її допомогою здійснювалося вивчення ендо- та екзогенної детермінації психічного вигорання, визначалися предикатори синдрому, а також особистісні профілі адвокатів, які перебувають у стані емоційного вигорання.

Параграф 2.2. детально описує обрані методи діагностики. Особливо це важливо зробити, якщо методи роботи не є загальновідомими: члени комісії повинні знати про мету методів діагностики, їхнє призначення, особливості кількісної обробки результатів та якісної інтерпретації даних.

Можливий варіант того, що здобувач вищої освіти самостійно розробляє певний діагностичний інструментарій. Однак у зв'язку з цим можуть виникнути труднощі, адже справжня методика повинна пройти всі етапи стандартизації, встановлення її надійності та валідності, що, своєю чергою, передбачає розширення вибірки до кількох сотень осіб, зіставлення їхніх показників із результатами стандартизованих методик та інших об'єктивних параметрів. Тож перед тим, як планувати таку розробку, слід зважити на власні сили та ресурси і додатково отримати консультацію від наукового керівника. Корисними стануть консультації з викладачем, який розробляє освітні компоненти «Основи психометрики» і «Психодіагностика та скринінг психічного здоров'я з основами психометрики».

Параграф 2.3. присвячений висвітленню питань організації експериментального або емпіричного дослідження. Здобувач вищої освіти характеризує процедуру дослідження (основні етапи) та вибірку досліджуваних.

Наприклад:

Загальна кількість працівників підприємства менеджерської ланки становить 142 особи. Відповідно з нашими припущеннями, ключовими для формування синдрому емоційного вигорання стають перші десять років діяльності у конкретній організації. Вибірку ми поділили на групи:

I група – до року виробничого стажу на підприємстві (15 працівників).

II група – від року до п'яти років виробничого стажу на підприємстві (24 працівника).

III група – від шести до десяти років виробничого стажу на підприємстві (38 працівників).

Отже, таких працівників виявилось 77. Решта працівників (65 осіб) мають стаж роботи на підприємстві більше десяти років.

Слід зазначити, що утворені групи достатньо умовні, їх не можна вважати еталонними з огляду на низку об'єктивних факторів.

Бажано вказати всі об'єктивні та суб'єктивні труднощі проведення дослідження, які можуть вплинути на отримані результати. Особливо це стосується експериментальних досліджень. Щодо останнього слід довести коректність порівняння експериментальної та контрольної групи (належить використовувати статистичні методи), чіткість та ясність експериментального впливу.

Обсяг другого розділу може бути меншим або дорівнювати обсягу першого розділу. Не варто спеціально перевантажувати його ключами діагностичних методик чи повним викладом програми психокорекції. Цю безперечно важливу інформацію необхідно розміщувати у додатках із відповідною вказівкою: *додаток 1*.

Специфіка курсових робіт на першому курсі другого (магістерського) рівня вищої освіти полягає у тому, що їхня основна мета – здійснити теоретико-методологічний аналіз психологічної проблеми. Однак можливий варіант, що здобувач вищої освіти планує провести *пілотажне дослідження* кваліфікаційної роботи. Її результати – емпіричні чи експериментальні – можуть бути представлені у третьому розділі курсової роботи. До слова, за результатами такого дослідження може бути скоригована тема кваліфікаційної роботи.

Третій розділ. Результати емпіричного або експериментального дослідження, які вирішують його мету та завдання, зазвичай представлені в окремому розділі. Якщо робота спрямована на показ результатів психологічної інтервенції (в межах формульованого експерименту), то показники психодіагностики можуть аналізуватися у другому розділі.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ІЗ РІЗНИМ СТАЖЕМ РОБОТИ

- 3.1. Результати дослідження працівників 1-го року роботи.
- 3.2. Результати дослідження працівників із 5-річним стажем роботи.
- 3.3. Результати дослідження працівників із 10-річним стажем роботи.

У класичному варіанті труднощі виникають у зв'язку з питаннями структурування результатів психодіагностики, формату їхньої презентації та інтерпретації. Отже, здобувачу вищої освіти необхідно запропонувати найбільш оптимальну логіку представлення кількісних та якісних показників. При цьому доцільно унаочнювати кількісні показники, використовуючи таблиці, графіки, діаграми, рисунки тощо. Проте якщо таблиці є громіздкими (на кілька аркушів), їх варто пропонувати у додатках із відповідними вказівками.

Останній параграф повинен узагальнювати отримані результати. Він може мати таку назву: «Порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження» (стратегія зіставлення); «Аналіз базової психологічної суперечності суб'єкта» (пояснювальна стратегія); «Життєвий сценарій суб'єкта» (біографічна стратегія). В останньому абзаці необхідно зробити підсумки і, можливо, визначити перспективи подальшого дослідження, які будуть розкриті у кваліфікаційній роботі.

Наприклад:

Результати дослідження дозволяють припустити, що фактично незадіяним досі ресурсом зниження рівня психічного вигорання є стратегія поведінки співробітництва. Зрозуміло, що основними чинниками формування синдрому вигорання лишаються робоче перевантаження працівників, наднормативна тривалість робочого дня, суворі вимоги керівництва щодо продуктивності праці, але й брак навичок співробітництва, що створює умови для сприятливого психологічного клімату у колективі, підсилює проблему на підприємстві.

ВИСНОВКИ

Висновки мають чітко відповідати завданням дослідження і визначати ступінь їхнього вирішення. Зміст висновків повинен бути інформативним, стислим і коректним. Не варто виходити за межі поставлених завдань. Доцільно уникати занадто категоричних висновків. Зазвичай висновки становлять 1-3 аркуші. Слід дбати про *принцип економності* при їхньому формулюванні.

Наприклад:

ВИСНОВКИ

1. Теоретичним аналізом охоплено основні сучасні підходи до проблеми формування синдрому емоційного вигорання; всебічно розкрито поняття «синдрому емоційного вигорання» (психофізіологічний стан, який формується внаслідок перманентної дії професійного стресу і має виражену симптоматику на соматичному, емоційному, когнітивному й поведінковому рівнях); схарактеризовано системні ознаки синдрому вигорання (деперсоналізація, зниження працездатності та емоційне виснаження); виокремлено внутрішні та зовнішні передумови формування синдрому, а також основні чинники (особистісний, організаційний, ситуаційний та рольова невизначеність).
2. Розроблено теоретичну модель прояву синдрому емоційного вигорання в залежності від стажу діяльності, показано його структурні елементи та ймовірну психодинаміку. Зокрема, виокремлено початковий, основний та патологічний етапи, які послідовно розгортаються, відповідно, у проміжках до року, від року до п'яти років і від шести до десяти років. Вказується на основні чинники щодо умовності запропонованої психодинаміки феномену психічного вигорання.
3. На підставі аналізу останніх досліджень феномену з'ясовано методологічну специфіку вивчення синдрому емоційного вигорання, обрано методи дослідження (методика «Діагностики рівня емоційного вигорання» В.В. Бойка, опитувальник вигорання МВІ (Maslach Burnout Inventory), методика «Стратегії поведінки людини у ситуації конфлікту» К.У. Томаса та Р. Кілмена). Описано особливості планування й організації дослідження, принципи поділу вибірки на три групи досліджуваних (зі стажем роботи на підприємстві до року, від року до п'яти років та від шести до десяти років), представлена процедура дослідження.

Варто вказати ступінь підтвердження початкових припущень: повністю підтверджуються, не підтверджуються або частково підтверджуються. Будь-які висновки мають цінність, якщо вони правдиві.

Додатковий пункт висновку може робити ширше узагальнення і визначати перспективи подальшого дослідження. Поготів у випадку курсової роботи такі перспективи виникають у зв'язку з кваліфікаційною роботою. Здобувач вищої освіти має нагоду сфокусувати її мету та завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У курсовій роботі варто використати щонайменше 30 джерел, серед яких повинні бути публікації іноземними мовами. Це – науково-психологічна література, на яку здобувач вищої освіти посилається у вступі та в основному тексті курсової роботи. Недостатня кількість джерел може вказувати на поверхневий характер теоретико-методологічного аналізу проблеми. Разом із тим, література повинна відбивати найбільш значущі праці вчених (монографії, дисертації), які вже стали класичними, а також дослідження, результати яких опубліковані в останні 5-10 років (статті у фахових періодичних журналах).

Зазвичай список використаних джерел оформлюють за алфавітним списком. Іноколи список складається за порядком згадування у тексті (але у цьому випадку можна припуститися механічної помилки: наприклад, кілька разів зазначити одне й те саме джерело або якесь джерело пропустити; виникає також плутанина у випадку, коли треба додати джерело до списку). При оформленні списку вид джерела – монографія, фахова стаття, словникова стаття, тези – не має значення. Проте у самому аналізі варто здебільшого посилатися на монографії та фахові статті. Здобувач вищої освіти може робити посилання на власні публікації (якщо такі існують на момент захисту).

Існує кілька стандартів оформлення літератури. Зазвичай дотримуються вимог ДСТУ 8302:2015 (додаток 3). Втім, психологи часто-густо користуються стилем АРА, прийнятим Американською Психологічною Асоціацією. Зауважте, що стиль АРА є одним зі стилів, які пропонує Word. Він використовується, з-поміж іншого, у всіх закордонних періодичних виданнях та монографіях із психології.

Робота з науковою літературою передбачає знайомство з систематичними каталогами у бібліотеках. Зокрема, основними сьогодні стають електронна бібліотека університету (<http://eprints.zu.edu.ua/>) та електронний каталог (<https://irbis.zu.edu.ua/>). У першій розташовуються електронні версії праць (фахові статті, автореферати, дисертації, класичні монографії), у другому – інформація про наявність у бібліотеці паперових книг, періодичних видань, аналітичних описів статей. Цифрова епоха дозволила здійснювати пошук швидко та вичерпно, адже основним методом став пошук за ключовими словами, автором, назвою, роком видання. У зв'язку з цим у пригоді стають сайти Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>), Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського (<https://dnpb.gov.ua/ua/>), Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича (<http://www.lib.zt.ua/>) тощо.

Список літератури, який буде здобувачем вищої освіти опрацьовуватися, слід показати науковому керівнику. Він зможе оцінити глибину ознайомлення з психологічною проблематикою, рекомендувати додаткову літературу, якої бракує, дасть роз'яснення щодо змісту окремих праць.

Робота з науково-психологічною літературою полягає у тому, що здобувач вищої освіти готує своєрідні анотації та реферати праць: фіксує основну думку автора, занотовує цитування, якими можна буде скористатися у першому та другому розділах курсової роботи. Певно, найскладнішим етапом у роботі з літературними джерелами є встановлення їхньої логіки представленості у теоретичному аналізі: виокремлення основного положення, ключових тез, зіставлення думок вчених. Фактично здобувачу вищої освіти необхідно організувати «полеміку» між вченими, з якої слід зробити адекватні висновки.

Часто виникає проблема, що у процесі роботи здобувач вищої освіти додає нові джерела або вважає за необхідне видалити через нерелевантність ті, які вже зазначені. Якщо керуватися алфавітним принципом укладання списку використаних джерел (який є традиційним і робиться автоматично за допомогою функції «Сортування» в основній панелі задач Word), стає необхідним узгоджувати номери джерел, на які було зроблено посилання. У докомп'ютерну епоху це завдання викликало значні труднощі та забирало чимало часу: передруковували текст, принаймні окремі аркуші, на місце пропусків у реєстрі додавали інші «менш непотрібні» джерела, щоби не змінилася нумерація подальших джерел. Тепер доцільно посилання у тексті робити *перехресними*. Для цього необхідно вставити нове джерело у реєстр використаних джерел та за допомогою функції «Сортування» визначити його алфавітне розташування. Після цього слід виділити весь текст і натиснути «Оновити поле». Затим перейти до комірки «Посилання» та перейти до функції «Перехресні посилання»: це автоматично змінить номери всіх посилань по тексту, які «поїхали» (а змінилися всі номери джерел, які в алфавітному порядку стояли після нового джерела). З'являться різні реєстри, які представлені у тексті (класифікації, типологізації в основній частині тексту тощо), останнім з яких буде список використаних джерел та літератури. Здобувач вищої освіти шукає відповідне джерело.

Додатки

Додатки містять важливий матеріал, який ілюструє зміст роботи у таблицях і графіках або пояснює зміст основного тексту, однак суто технічно ускладнює його сприймання. Зокрема, у додатках наводять так звані сирі дані за результатами психодіагностики, статистичні розрахунки, корекційно-розвиткові та тренінгові програми, інструкції та бланк методики, приклади заповнених бланків тощо. Зрідка додатки становлять більший обсяг, ніж основний текст курсової роботи.

Додатки мають власну нумерацію. На додатки здобувач вищої освіти посилається в основному тексті курсової роботи. Якщо посилання немає, то, відповідно, виникає питання про доцільність такого додатку.

ПЕРЕВІРКА, ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ

Видрукований примірник оформленої за вимогами курсової роботи подається у деканат факультету за два тижні до захисту (згідно з графіком). Секретар факультету реєструє курсову роботу у спеціальному журналі, присвоює їй номер, що, своєю чергою, відмічається на титульному аркуші. У визначений час секретар передає курсові роботи на кафедру, де науковий керівник і члени комісії мають нагоду ознайомитися з її остаточною версією.

Відгук керівника та перевірка унікальності тексту. Керівник курсовою роботи готує відгук (*додаток 4*) та акт перевірки унікальності тексту (*додаток 5*). Відгук керівника фактично стає дозволом на публічний захист курсової роботи. Він складається з врахуванням показника унікальності тексту.

У Положенні про курсову роботу (https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovu.pdf) зазначаються допустимі межі плагіату. Зокрема, якщо унікальність тексту менше як 40%, курсова робота взагалі не приймається до захисту, 40-60% – робота приймається до захисту після доопрацювання (йдеться про роботу з посиланнями, цитуваннями). Вищі показники вказують на високу (до 80%) та задовільну (до 60%) оригінальність тексту. Перевіряти на унікальність слід зміст та основний текст курсової роботи (без реєстру використаних джерел і додатків).

Втім, варто зробити зауваження. *По-перше*, необхідно прагнути до нульового рівня некоректних запозичень. Зрозуміло, що зовсім уникнути збігу словосполучень, а подекуди стандартних речень неможливо. *По-друге*, якщо програма перевірки унікальності тексту виявляє низку речень, абзаци чи цілі підрозділи курсової роботи, які є некоректно запозиченими, то навіть при відносно невисокому загальному відсотку неоригінальності тексту ці фрагменти слід доопрацювати або вилучити. Вони вказують на крадіжку інтелектуальної власності, дарма що у «незначних розмірах».

Якщо здобувач вищої освіти копіює шматок чужого тексту і ставить квадратні дужки з посиланням, це є некоректним запозиченням. Коректне запозичення у цьому випадку буде або оформлення прямої цитати з вказівкою сторінки джерела, або смислове узагальнення тексту своїми словами, де відсутній збіг. Іншими словами, теоретичний аналіз психологічної проблеми – це не «творче» конструювання шматків чужих або навіть власних текстів, а *переосмислення* інформації, оригінальне текстове оформлення положень і тез. Наукова робота – це насамперед вміння самостійно та оригінально узагальнювати матеріали, які створені попередниками.

Решта прийомів на кшталт автоматичної заміни окремих символів (наприклад, англійською мовою) або використання «лівих» таблиць з «правильними цифрами» для підтвердження кореляційного зв'язку є взагалі неприпустимим явищем. Щодо них повинна застосовуватися нульова толерантність, позаяк такі прийоми використовуються здобувачем вищої освіти цілком усвідомлено та з очевидним наміром ввести керівника роботи та членів комісії в оману.

Захист курсової роботи. Захист відбувається публічно. Крім керівника, присутніми є ще два члени комісії (керівники курсових робіт решти здобувачів вищої освіти). Здобувач вищої освіти презентує роботу за допомогою програми Microsoft PowerPoint, де зазначаються вузлові моменти дослідження. Рекомендується повідомляти членів комісії про тему, мету, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження, а також вибірку. Після цього можна переходити до отриманих результатів і висновків. Час виступу – до 5-7 хвилин.

Члени комісії та інші здобувачі вищої освіти можуть ставити уточнювальні запитання та полемізувати. Обговорення результатів може зайняти до 7-10 хвилин в залежності від ступеня зацікавленості слухачів змістом курсової роботи та полемічності запропонованих тез.

Оцінювання. Після публічного захисту члени комісії оцінюють курсову роботу. Оцінка оголошується здобувачу, і він має право її оскаржити.

Оцінювання відбувається за стобальною шкалою. Оцінка за курсову роботу є середнім арифметичним показником між оцінкою наукового керівника, яка виставляється ним після попереднього ознайомлення з роботою (таблиця 1), та оцінкою членів комісії під час захисту роботи (таблиця 2).

У Положенні про курсову роботу деталізується процес оцінювання. Зазначимо основні критерії оцінювання.

Таблиця 1.

Оцінювання курсової роботи керівником

Структурні елементи роботи	Критерії оцінювання	Діапазон балів
Своєчасність подання курсової роботи, яка є завершеною працею		0-14
Зміст	Релевантність темі, логічна послідовність, наявність всіх структурних елементів	0-8
Вступ	Наявність основних пунктів, чіткість та розгорнутість формулювань, коректність посилянь, обґрунтованість положень	0-14
Основна частина	Повнота та цілісність теоретичного аналізу, релевантність змісту, послідовність викладу інформації, дотримання наукової стилістики, коректність посилянь, наявність та деталізованість понятійно-логічної схеми, повнота та лаконічність висновків, зрозумілий опис методів дослідження, правильність кількісного аналізу результатів дослідження, коректність інтерпретації та рекомендацій	0-30
Висновки	Відповідність завданням курсової роботи, релевантність та адекватність результатам дослідження, обґрунтованість	0-14
Список використаних	Відповідність вимогам ДСТУ 8302:2015; кількість джерел; наявність наукової	0-10

Продовження таблиці 1

Структурні елементи роботи	Критерії оцінювання	Діапазон балів
джерел та літератури	літератури за останні 5 років; наявність джерел іноземними мовами.	
Оформлення роботи	Відповідність вимогам до оформлення (форматування)	0-10

Таблиця 2

Оцінювання курсової роботи членами комісії

Критерії оцінювання	Діапазон балів
Логічність та аргументованість матеріалу	0-20
Повнота та адекватність відбиття результатів дослідження за допомогою мультимедійної презентації	0-50
Правильність та обґрунтованість відповідей на запитання членів комісії	0-30

Оцінка *«відмінно»* виставляється у випадку високого рівня підготовки курсового дослідження та публікаційної активності здобувача вищої освіти.

Оцінка *«незадовільно»* виставляється у випадку несвоєчасного подання курсової роботи до деканату, відсутності акту про перевірку тексту на унікальність, відсутності здобувача вищої освіти на публічному захисті, відсутності рекомендації керівника курсової роботи щодо її захисту. У цьому випадку здобувач вищої освіти або вибирає нову тему курсової роботи та опрацьовує її, або доопрацьовує попередню тему та проходить її захист згідно з розкладом. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на публічному захисті або ж не виконав курсову роботу з поважних причин (хвороба, інші об'єктивні обставини), йому продовжується термін семестрового контролю, проте захист курсової роботи так само має публічний характер.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бабчук О. Г. Методичні рекомендації до написання та оформлення курсових робіт : для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності: 012 Дошкільна освіта додаткових спеціальностей: Логопедія/Психологія / О. Г. Бабчук, О. Ю. Булгакова, А. Г. Колесник. – Одеса : Університет Ушинського, 2021. – 48 с.
2. Коломієць Л. І. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з психології для студентів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія / Л. І. Коломієць, В. М. Педоренко, Г. Б. Шульга. – Вінниця, 2019. – 48 с.
3. Курсова робота з психологічних дисциплін: методика написання та захисту : методичні рекомендації для студентів КНЛУ / Укладачі : В. Г. Кириленко, С. Л. Федько. – Київ : КНЛУ, 2019. – 48 с.
4. Курсові роботи з психології : навчально-методичний посібник / Уклад. : Л. А. Данилевич, С. Ю. Діхтяренко. – 2-ге вид., допов. – Умань : Візаві, 2020. – 107 с.
5. Курсові роботи з психології : навчально-методичний посібник / Автори-укладачі: Л. А. Данилевич, С. Ю. Діхтяренко. – Умань : ПП Жовтий, 2017. – 107 с.
6. Методичні рекомендації до написання курсових та дипломних робіт : для студентів зі спеціальності «Психологія» / уклад. Н. А. Маєвська, Ю. А. Гімаєва. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. – 36 с.
7. Положення про курсову роботу здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2021. Режим доступу: https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovu.pdf.
8. Юрківська Л. Й. Особливості емоційного вигорання працівників із різним стажем роботи : дипломна робота / Л. Й. Юрківська; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2021. – 86 с.

Додаткова

1. Бочелюк В. Й. Методика та організація наукових досліджень у психології : навчальний посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
2. Булах І. С. Курсова робота з психології : методичні рекомендації / І. С. Булах, Ю. М. Кашпур. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 51 с.
3. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : навчальний посібник / В. В. Горбунова. – Житомир, 2005. – 94 с.
4. Гуцало Е. У. Курсова робота з психології : методичні рекомендації / Е. У. Гуцало. – 2-е вид., випр. і доп. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2013. – 52 с.

5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 2016–07–01. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с.
6. Курсова робота з психології : методичні рекомендації для студентів всіх форм навчання (за кредитно-модульною системою) / Укладачі: С. О. Ніколаєнко, Г. А. Стаднік. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010. – 76 с.
7. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з психології / [уклад. К. П. Гавриловська, Л. О. Котлова]. – Житомир, 2015. – 34 с.
8. Музика О. Л. Курсові роботи з психології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Л. Музика. – 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 104 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Титульний аркуш курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КУРСОВА РОБОТА

з _____
на тему:

Реєстраційний № _____
Дата здачі _____

Здобувача вищої освіти
І курсу _____ групи
_____ форми навчання
спеціальності 053 Психологія
освітньої програми _____

(прізвище ім'я по батькові здобувача)

Науковий керівник

(вчене звання та науковий ступінь керівника)

(прізвище ім'я по батькові керівника)

Оцінка

Університетська оцінка _____
Кількість балів _____ ЄКТС _____

Члени комісії

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Житомир – 202_

ДОДАТОК 2
Зміст курсової роботи (трирівнева структура)

ЗМІСТ	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	
1.1. Назва параграфу	
1.1.1. Назва підпараграфу	6
1.1.2. Назва підпараграфу	9
1.2. Назва параграфу	
1.2.1. Назва підпараграфу	11
1.2.2. Назва підпараграфу	13
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	
2.1. Назва параграфу	
2.1.1. Назва підпараграфу	16
2.1.2. Назва підпараграфу	18
2.2. Назва параграфу	
2.2.1. Назва підпараграфу	20
2.2.2. Назва підпараграфу	22
Висновки до розділу 2	24
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	28
ДОДАТКИ	32

ДОДАТОК 3

Зразок оформлення бібліографії за вимогами ДСТУ 8302:2015

Книги, монографії

один автор:

Мазяр О. В. Особистісний дисонанс: системний аналіз : монографія. Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2020. 332 с.

два автори:

Котлова Л. О., Котловий С. А. Формування соціального досвіду безконфліктної поведінки в учнів професійного ліцею : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2018. 273 с.

три автори:

Сіверс З. Ф. , Духневич В. М., Осадько О. Ю. Політико-правова свідомість молоді: психологічний аналіз : монографія / за заг. ред. З. Ф. Сіверс. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 222 с.

чотири автори:

Соціально-психологічні особливості інтеграції осіб з особливими можливостями в умовах розвитку сучасного українського суспільства : монографія / Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В., Тихомирова Г. В., Панов М. С. Запоріжжя : ТОВ РВА «Просвіта», 2015. 338 с.

п'ять і більше авторів:

Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін. Реферативний опис роботи / М. М. Слюсаревський та ін. Київ : Талком, 2020. 318 с.

автори, редактори, упорядники:

Формування навичок ефективної політичної участі молоді: технології психологічного супроводу : монографія / за наук. ред. Л. О. Кияшко. Київ : Міленіум, 2014. 314 с.

без автора:

Професійно-орієнтовані завдання з психології : навчальний посібник / за ред. О. Л. Музики ; 3-тє вид., перероб. і доп. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 566 с.

Навчальні посібники

Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.

Дисертації

Мазяр О. В. Концептуалізація проблеми обдарованості у працях І. О. Сікорського : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.01. Київ, 2013. 213 арк.

Мазяр О. В. Генезис і динаміка дисонансів особистості: системний підхід : дис. ... докт. псих. наук : 19.00.01. Київ, 2021. 475 арк.

Автореферати

Мазяр О. В. Концептуалізація проблеми обдарованості у працях І. О. Сікорського : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.01. Київ, 2013. 18 с.

Мазяр О. В. Генезис і динаміка дисонансів особистості: системний підхід : автореф. дис. ... докт. псих. наук : 19.00.01. Київ, 2021. 44 с.

Електронні ресурси

Мазяр О. В. Знак у сигнальній системі людини. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 5. URL: <http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/5-2018>

Стаття у фаховому збірнику

Мазяр О. В. Творчість у психотерапевтичному вимірі. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Київ : Видавництво «Фенікс», 2018. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 24. С. 128–135.

Стаття у часописі (журналі)

Мазяр О. В. Діагностика особистісної проблеми: емоційна сфера. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 4. Т. 1. С. 36–41.

Huebner E. S., Mills L. B. Burnout in school psychology: the contribution of personality characteristics and role expectations. *Special Service in the Scholl*. 1994. № 8 (2). P. 53–67.

Розділ книги

Мазяр О. В. Невротичний стан у системі особистісного розвитку. *Пост-травматичний стресовий розлад: дорослі, діти та родини в ситуації війни* / за ред. : І. Маноха, Г. Собчук. Том II. Варшава-Київ : ПАН – Гнозис, 2018. С. 257–267.

Мазяр О. В. Мовлення та мислення у концептуальних поглядах Л. С. Виготського. *Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука* : збірник статей за редакцією М. В. Папучі. Випуск 2–3. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 175–192.

Матеріали конференцій

Мазяр О. В. Часові цикли психічної інверсії. *Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у ХХ столітті* : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (15-16 березня 2019 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 1. С. 24–27.

ДОДАТОК 4
Зразок відгуку керівника курсової роботи

ВІДГУК
на курсову роботу
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 053 Психологія освітньої програми Сімейна психологія
_____ групи денної / заочної форми навчання,
соціально-психологічного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
на тему: « _____ »

з _____
(назва курсової роботи, відповідно до навчального плану)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

Реєстраційний № _____ Дата здачі _____ 202_ року

Обґрунтованість актуальності та новизни обраної теми, повнота визначення мети і завдань дослідження, спрямованість роботи на практичне застосування вивченого теоретичного матеріалу

Науково-теоретичний рівень змісту роботи, ступінь досягнення поставлених завдань у висновках

Ступінь самостійності проведеного дослідження, оригінальність наукового тексту

Дотримання норм оформлення роботи, наукового стилю викладення матеріалу

Рекомендована оцінка:

За університетською шкалою _____

Кількість балів за 100 бальною шкалою _____ ЄКТС _____

Висновок: _____

(курсва робота рекомендована/ не рекомендована до захисту)

Науковий керівник: _____

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ДОДАТОК 5
Зразок акту перевірки унікальності тексту

Акт
перевірки на унікальність тексту курсової роботи
здобувача вищої освіти проведений керівником

Відповідно до даних програми файл

(« _____ »),

автор: _____)

містить _____ унікального тексту.

Перевірку здійснив: _____
(Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Дата перевірки: « ____ » _____ 202__ р.